

УДК 811.161'04"16/17"

Лучик В. В.

МАЙСТЕР НАУКОВОГО І ПЕДАГОГІЧНОГО СЛОВА (до 80-річчя від дня народження В. А. Передрієнка)

30 вересня 2015 року виповнилося 80 років від дня народження кандидата філологічних наук, доцента кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія» Віталія Аркадійовича Передрієнка, який є одним із провідних фахівців у вітчизняному мовознавстві з питань історії української мови та її пам'яток. Наукову роботу ювіляр успішно поєднує з викладанням дисциплін історико-лінгвістичного напрямку, підготувавши багато висококваліфікованих фахівців, які гідно продовжують справу свого Вчителя в різних галузях науки та освіти.

Ключові слова: Віталій Передрієнко, ювілей, українське мовознавство, історія української мови.

Дитинство і шкільне навчання Віталія Аркадійовича минули в селі Кропивницькому на Кіровоградщині, де він 1954 року закінчив середню школу і того ж року вступив до Київського університету імені Тараса Шевченка.

У роки навчання на українському відділенні філологічного факультету (1954–1959) для нього стали пріоритетними дисципліни лінгвістичного напрямку, зокрема завдяки лекціям професорів А. О. Білецького (викладав загальне мовознавство), І. К. Кучеренка (сучасну українську літературну мову), П. П. Плюща (історію української літературної мови), П. Д. Тимошенка (історичну граматику української мови). Незабутнє враження залишилося від занять із новогрецької мови, які в позалекційний час проводила Чернишова Тетяна Миколаївна.

До того ж це була доба так званої хрущовської відлиги і зародження пов'язаного з нею руху шістдесятників, коли в середовищі студентів точилися гарячі дискусії з питань суспільного і національного життя, зазнавали переоцінки явища історії і сучасного стану української мови.

Протягом наступних семи років – учителювання за призначенням у середніх школах Миколаївщини і Кіровоградщини, набуття цінного практичного досвіду і водночас – визрівання наміру присвятити себе науково-дослідницькій роботі.

Цей намір було здійснено 1967 року зі вступом до аспірантури в Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, де під керівництвом академіка І. К. Білодіда було виконано і захищено кандидатську дисертацію «Формування народної основи української літературної мови XVIII ст.». Основна ідея монографії, опублікованої на основі дослідження, зводилась до того, що з кінця XVII та у XVIII ст. літературно-мовне

життя в Україні все ж тривало, хоча царський уряд і офіційна Росія систематичними заборонами та іншими засобами намагалися його обірвати і зупинити; обмежене писемною формою і лише художнім стилем, воно все ж ставало тим мовним ґрунтом, на який певною мірою могли спиратися Іван Котляревський та інші автори нової доби.

В. А. Передрієнко, працюючи у Відділі теорії та історії української мови, підготував до видання три книги, опубліковані в серії «Пам'ятки української мови»: Ділова і народно-розмовна мова XVIII ст. : (Матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної України). – К. : Наук. думка, 1976. – (Пам'ятки української мови XVIII ст. Серія актових документів і грамот); Лікарські і господарські поради XVIII ст. – К. : Наук. думка, 1984. – (Серія наукової літератури); Приватні листи XVIII ст. – К. : Наук. думка, 1987. – (Серія приватних листів); загальний обсяг цих видань – понад 54 друк. арк. У процесі їх підготовки було опрацьовано багатий рукописний матеріал, до цього не опублікований. Цінною допомогою виявилися редакторська робота і поради професора М. А. Жовтобрюха, члена-кореспондента НАН України В. В. Німчука та інших колег.

В. А. Передрієнко опублікував також розділ в академічному курсі «Історія української мови : Лексика і фразеологія» (К., 1983) обсягом 6 друк. арк., здійснив мовне редагування і підготував словник до видання: Грінченко Б., Драгоманов М. Діалоги про українську національну справу. – К., 1994 (16 друк. арк.), а також підготував текст, уклав словник і додав коментар до видання: Скоропадський П. Спогади. – К., 1996 (35 друк. арк.).

Віталій Аркадійович брав участь у низці республіканських і міжнародних наукових симпозиумів, конференцій тощо, опублікував низку статей та інших матеріалів з історії української літературної мови, історичної граматики, проблем дослідження та видання староукраїнської рукописної спадщини: «Мова староукраїнських епістолярних пам'яток XVIII ст.» («Жанри і стилі в історії української літературної мови». – К. : Наук. думка, 1989), «Погляди Івана Франка на історію староукраїнської літературної мови» («Іван Франко і світова культура : матеріали Міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО. Львів, 11–15 вересня 1986 р.», кн. 2. – К. : Наук. думка, 1990), «Іван Котляревський і староукраїнські мовні традиції» («Українська мова: з минулого в майбутнє». – К., 1998), «Формування і розвиток української мови в контексті історії національної культури» («Слов'янські мови і сучасний світ». – К. : ВЦ «Київ. ун-т», 2000), «Теоретичні проблеми вивчення системи живої української мови другої половини XVII – XVIII ст.» («Актуальні питання української лінгвістики: теорія і практика». – К. : ВЦ «Київ. ун-т», 2001), «Староукраїнські тексти другої половини XVI – XVIII ст. як об'єкт лінгвістичного аналізу» («Současná ukrajinistika: problémy jazyka, literatury a kultury». – Olomouc : Univerzita Palackého, 2004), «Проблеми вивчення староукраїнської літературної мови другої половини XVI – XVIII ст.» (ж-л «Магістеріум», вип. 37. – К., 2009. – С. 71–74). Він є одним з авторів енциклопедії «Українська мова» (К. : Укр. енцикл., 2000). Загальний обсяг опублікованих праць – понад 150 друк. арк.

Опубліковані ним праці є зразком об'єктивного ставлення до об'єкта дослідження і глибокого проникнення в суть мовних явищ, викликають професійне захоплення і дарують творчу насолоду філологам, завдяки чому

В. А. Передрієнко став в один ряд з такими істориками української мови, як С. П. Бевзенко, М. А. Жовтобрюх, В. В. Німчук, І. Огієнко, В. М. Русанівський, Ю. Шевельов та ін.

Під науковим керівництвом В. А. Передрієнка захистилися 6 кандидатів філологічних наук зі спеціальності «Українська мова», він виступав опонентом на захисті кандидатських дисертацій, робив відгуки на автореферати кандидатських дисертацій тощо.

Наукову роботу В. А. Передрієнко успішно поєднує з викладанням дисциплін історико-лінгвістичного напрямку. Так, з 1987 р. він працює, на умовах сумісництва, на посаді доцента кафедри історії української мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з 1995 р. – на штатній посаді доцента цієї ж кафедри. У 2002–2011 рр. – доцент кафедри української філології Київського слов'янського університету. З 2002 р. – доцент кафедри української мови, а з 2007 р. і дотепер – доцент кафедри загального і слов'янського мовознавства Національного університету «Києво-Могилянська академія». Він систематично керує написанням магістерських, дипломних і курсових робіт студентами-філологами. Прочитаним лекційним курсом, спецкурсом, проведені практичні заняття допоможуть студентам стати добрими фахівцями. Учні Віталія Аркадійовича гідно представляють його ім'я в науці, публіцистиці, педагогічній діяльності, літературній творчості та інших сферах суспільного життя. Маючи науковий ступінь і вчене звання, відзнаки та нагороди, керуючи написанням наукових досліджень, він завжди залишався чуйною і скромною людиною, вимогливим і доброзичливим наставником, за що його люблять і поважають колеги, студенти, аспіранти і всі ті, хто мав нагоду та насолоду співпрацювати або спілкуватися з ювіляром.

V. Luchyk

MASTER OF THE SCIENTIFIC AND PEDAGOGIC WORD (Dedicated to V. Peredriyenko's 80th Anniversary)

On the 30th of September 2015, Vitaliy Peredriyenko celebrated his 80th birthday. He is one of the leading scientists in Ukrainian linguistics in the area of history of the Ukrainian language and its monuments. Vitaliy Peredriyenko successfully combines his scientific career with teaching the subjects related to historical linguistics. He has brought up many highly skilled specialists who worthily carry on the work of their Master in different areas of science and education.

Keywords: Vitaliy Peredriyenko, anniversary, Ukrainian linguistics, history of the Ukrainian language.

Матеріал надійшов 26.03.2015